

To: (10)(2e) | (10)(2e) @rivm.nl
Cc: (10)(2e) | (10)(2e) @rivm.nl; (10)(2e) | (10)(2e) @rivm.nl; (10)(2e)
 (10)(2e) | (10)(2e) @rivm.nl
From: (10)(2e)
Sent: Thur 10/8/2020 5:01:44 AM
Subject: Input gesprek LNV concept-onderzoeksvoorstel luchtkwaliteit, veehouderij, COVID-19
Received: Thur 10/8/2020 5:01:46 AM
[concept-onderzoeksvoorstel Luvo Corona_20_sept.docx](#)

Beste (10)(2e)

Onderstaande willen we je graag meegeven voor jouw gesprek met (10)(2e) vanmiddag, met dank aan de collega's in de cc voor de snelle input.

Vriendelijke groeten,

(10)(2e)

06- (10)(2e)

1. Wens ministeries voor duiding van het onderzoek voor verdere uitwerking

De ministeries hebben in het gesprek van 23 september aangegeven dat ze het concept onderzoeksvoorstel dat nu voor ligt niet eerst inhoudelijk verder uitgewerkt willen hebben, maar juist in dit concept een duiding willen hebben over: a. wat zijn concreet dan de resultaten van het voorgestelde onderzoek, b. wat voegt dit voorgestelde onderzoek toe aan reeds gepubliceerd onderzoek, c. waarom zijn beide voorgestelde onderzoeken (lange en korte termijn) nodig, d. op welke termijn kunnen de resultaten beschikbaar zijn en welk handelingsperspectief geeft dit de ministeries.

2. Randvoorwaarde onderzoek moet binnen een jaar afgerond worden

De ministeries hebben in de randvoorwaarden een termijn van 12 maanden genoemd en vragen uitdrukkelijk ook te benoemen als we onderzoek niet kunnen uitvoeren binnen een jaar. Er lijkt wat spanning te zijn over wat de ministeries verwachten binnen een jaar en wat wij denken te kunnen leveren. De indruk ontstaat dat als RIVM in het voorstel opneemt dat we niet aan de termijn randvoorwaarde kunnen voldoen, dat het gebruikt gaat worden voor overleg met de TK. Aan de andere kant is wel ons idee dat het voorgestelde onderzoek (dat zeer theoretisch en complex is) meerjarig zal zijn en niet binnen een jaar kan worden afgerond.

3. Gevoeligheid in het beoogde consortium over het signalerende paper RIVM

Het concept onderzoeksvoorstel dat op 23 september besproken is met de ministeries (zie bijlage) is tot stand gekomen na bespreking met de beoogde consortium partners IRAS, GGD en de WUR. Er zijn wat gevoeligheden binnen dit consortium over het verkennend onderzoek dat bij CIB EPI is uitgevoerd en ter informatie als een vertrouwelijk concept was meegestuurd in het consortium, omdat dit laat zien wat het RIVM al heeft gedaan. Dit is nog niet gedeeld met de ministeries. Het consortium heeft hun zorgen geuit als RIVM dit gaat publiceren. Nadrukkelijk is door EPI aangegeven dat dit concept nog vertrouwelijk is, nog een RIVM interne review ondergaat en ook met de GGDen zal worden afgestemd voor publicatie. Tevens dat dit RIVM onderzoek betreft en los staat van het onderzoek beschreven in het concept onderzoeksvoorstel. De zorgen van de consortium partners gaan over het type onderzoek in relatie tot de uitkomst en de wijze waarop de boodschap gecommuniceerd zou kunnen worden.

Note: Dat RIVM bezig was met een verkennend onderzoek is in het begin van het schrijven van de eerste notitie in mei al richting LNV en IenW aangegeven en is ook nog weer benoemd tijdens het overleg 23 september. Dit verkennende onderzoek gaat verder dan de reeds gepubliceerde 'ecologische' studies door het meenemen van individuele patiënten data in relatie tot luchtkwaliteit en veehouderij. Dit signalerende onderzoek is uitgevoerd door EPI i.s.m. DMG en wordt door CIB als een taak van het RIVM gezien.

Naast bovenstaande punten willen we je nog meegeven dat het goed is om aan verwachtingsmanagement te doen, omdat het uitwerken van een onderzoeksvoorstel niet zo snel gaat als we (ze) willen. Dit soort afstemming met meerdere instituten (extern) en meerdere centra (intern) kost tijd.

Ook goed als je nogmaals kunt aangeven dat in het kader van de onafhankelijkheid van het RIVM het RIVM niet voorgeschreven kan worden met wie we dit onderzoek doen. 'Nogmaals aangeven' omdat dit eerder al door (10)(2e) (10)(2e) en (10)(2e) is gedaan (door (10)(2e) tijdens het interdepartementaal overleg van 23 september). In de mail over wensen en randvoorwaarden (mail LNV 16/7 bijlage in mail (10)(2e) 7 oktober) worden door de ministeries partijen en experts met naam genoemd om bij het onderzoek te betrekken en in de terugkoppeling van de ministeries (mail afspraken 2/10 bijlage in mail (10)(2e) 7 oktober) wordt aangegeven dat het voor LNV belangrijk is de aangedragen onderzoek-partners te betrekken bij de opzet en uitvoering van het onderzoek.

Als laatste willen we je nog een tweetal punten meegeven waardoor je wat gevoel krijgt over kosten en realistische doorlooptijd. Voorop staat dat beide onmogelijk correct zijn in te schatten zonder een verdere inhoudelijke

uitwerking van het concept-onderzoeksvoorstel. Het ultrafijn stof Schiphol project, waar vergelijkbaar milieu-epidemiologisch onderzoek wordt gedaan, geeft aan dat dergelijk onderzoek meerdere jaren omvat en al gauw (10)(2e) kost (grote inschatting op basis van 16 maanden). Voor het onderzoek naar luchtkwaliteit, veehouderij en COVID-19 is het noodzakelijk de infectieziekten epidemiologie te combineren met de milieu-epidemiologie wat het nog complexer maakt en nog meer tijd in beslag zal nemen. We moeten ons dan ook niet in een te kort tijdpad laten dwingen, maar tegelijkertijd willen we ook niet dat zoals onder punt 2 in deze mail aangegeven het tijdpad als argument oneigenlijk gebruikt wordt.

From: (10)(2e)
Sent: woensdag 7 oktober 2020 17:40
To: (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>
Cc: (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>
Subject: RE: Afspraken n.a.v. overleg concept onderzoeksvoorstel luchtkwaliteit, veehouderij, COVID-19

Beste (10)(2e)

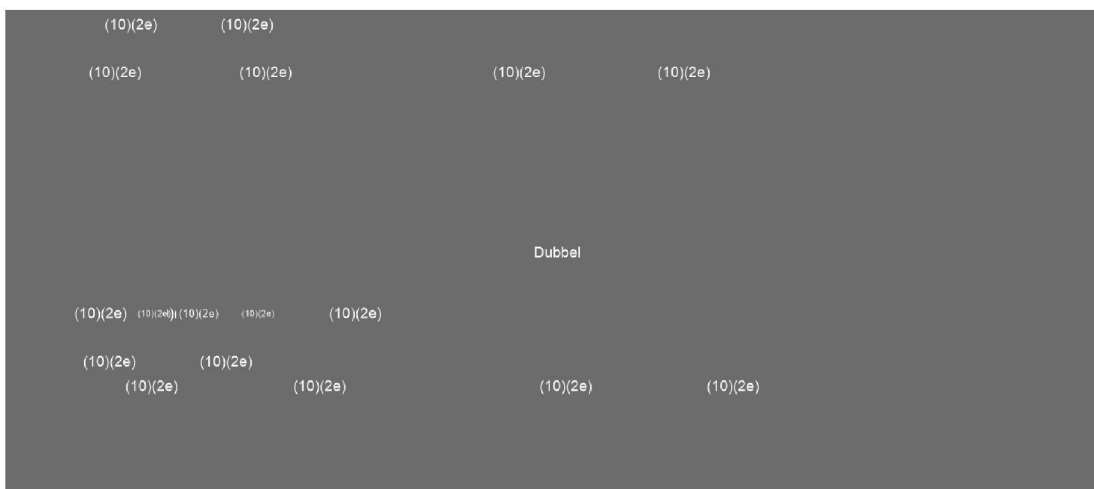
Van (10)(2e) heb ik begrepen dat je morgenmiddag een gesprek met (10)(2e) hebt. (10)(2e) (Cib) en ik pakken jouw vraag voor input op. Je ontvangt dit z.s.m. doch uiterlijk morgenochtend. Mocht je nog van gedachten willen wisselen over onze input dan kun je mij donderdagochtend voor half 10 en tussen 12-13 uur bereiken en ook (10)(2e) zou het kunnen toelichten.

Bijgevoegd de informatie en correspondentie over dit onderwerp met daarbij ook het onderzoeksvoorstel (concept-onderzoeksvoorstel Luvo Corona_20 sept) dat 23 september met de ministeries besproken is. Op deze manier heb je de belangrijkste informatie/correspondentie bij elkaar.

1. Aanbiedingsbrief notitie verkenning
2. Notitie verkenning 29 mei 2020
3. Reactie LNV op notitie met randvoorwaarden en wensen
4. Concept-onderzoeksvoorstel besproken op 23 september met ministeries
5. Terugkoppeling intern gesprek ministeries 23 september
6. Reactie ministeries op concept-onderzoeksvoorstel n.a.v. gesprek 23 september

Vriendelijke groeten,

(10)(2e)
 06- (10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

Dubbel

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

Dubbel